

INVESTIGATION OF THE VALUE PREFERENCES OF TURKISH AND ENGLISH TEACHER CANDIDATES

(TÜRKÇE VE İNGİLİZCE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ DEĞER TERCİHLERİNİN
İNCELENMESİ)

Pakize URFALI DADANDI¹
Bilal KIRIMLI²

ABSTRACT

Values have important functions in ensuring the continuity, peace and happiness of societies. Therefore, values education emerges as a concept which has been emphasized especially in recent years. Teachers have important role on values education. However, teachers trained in the same community may develop different value systems because of the education they have received. In particular, teachers trained in language-based disciplines, seen as a cultural actuation process, can develop different value systems. Therefore, in this study, it was aimed to investigate the value preferences of Turkish and English teacher candidates who are studying in two different languages and cultures. The study group of the research consists of Turkish and English teacher candidates who are studying in the 1st, 2nd, 3rd and 4th grades of Karadeniz Technical University Fatih Education Faculty. The personal information form and the Rokeach Value Inventory were used to collect the data. The data were analyzed by using descriptive statistical techniques (frequency, percentage, mean and standard deviation), Chi-Square and Mann-Whitney U test. The results show that there are some differences in the value preferences of the teacher candidates.

Keywords: Value preferences, Turkish teacher candidates, English teacher candidates.

ÖZET

Değerler, toplumların devamlılığını, huzurunu ve mutluluğunu sağlamada önemli işlevlere sahiptir. Bu nedenle değerler eğitimi özellikle son yıllarda üzerinde durulan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerler eğitiminde ise öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Ancak aynı toplumda yetişen öğretmenler almış oldukları eğitimler sebebiyle farklı değer sistemleri geliştirebilirler. Özellikle de bir kültür aktarma süreci olarak görülen dil öğretimine dayalı branşlarda yetişen öğretmenler farklı değer sistemleri geliştirebilirler. Dolayısıyla bu çalışmada iki farklı dil ve kültür üzerine öğrenim gören Türkçe ve İngilizce öğretmen adaylarının değer tercihlerini araştırmak amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesinde 1, 2, 3 ve 4. sınıflarda öğrenim gören Türkçe ve İngilizce öğretmen adayları oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu ile Rokeach Değer Envanteri kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistik teknikleri (frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma), Ki-kare ve Mann-Whitney U testlerinden yararlanılmıştır. Sonuçlar Türkçe ve İngilizce öğretmen adaylarının değer tercihlerinde birtakım farklılıklar olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Değer tercihleri, Türkçe öğretmeni adayları, İngilizce öğretmeni adayları.

---

¹Arş. Gör., Karadeniz Technical University, Fatih Education Faculty, pakizeurfali@gmail.com

²Doç. Dr., Karadeniz Technical University, Fatih Education Faculty, bilalkirimli@ktu.edu.tr

SUMMARY

Introduction

Societies maintain their assets by protecting their values and transferring them to next generations (Güven, 2014: 27). Successful transmission of the social values to new generation helps individuals to have a harmonious and happy life in the society. Therefore, extensive body of research conducted studies how to teach social norms and values. Accordingly, many approaches have been proposed by researchers that can be used in value teaching. In fact, those approaches can be used effectively in language teaching. Language teaching as a complex phenomenon comprise both teaching the structure of a particular language and cultural and social context and meaning in a given culture (Janson, 2016:277). Therefore, it is crucial to consider social norms and values so to teach a language (Alpar, 2013). As a matter of fact, knowing the structure of the language might not be enough to open the communication channels between the individuals. This might be because; we need to be acquainted with the culture of the society in which the language is spoken. In this respect the spoken language represents a common culture (Janson, 2016: 39). Accordingly, because of the dyadic relationship between language and values, values have become one of the most important topics in both mother tongue and foreign language teaching.

In the curriculum of Turkish language teaching, process of transferring culture and "giving importance to national, moral, national, and universal cultural values play a crucial role in teaching Turkish (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005). Similarly, in foreign language teaching, it is also important to recognize and understand different cultures as well as to learn to tolerate other cultures (Alpar, 2013; Logie, 2004). However, what we need to focus on here is how and to what extent the individual in a given culture language learning is affected by the cultural values. For instance, Janson (2016: 91) points out that every single language, in fact, is a reflection of their own cultures, and thus affects the language use practices. Similarly, an English speaker is also influenced by British cultures, and he or she continues to be influenced by the same culture, preferring to contact English speakers.

Purpose

The goal of the current study is to examine the impact of language training practices on English and Turkish teacher candidates' value preferences. Specifically, the researchers aim to understand and document how those individuals' exposure different language practices over a long period even if their mother tongue is the same affect their value preferences.

Method

Descriptive statistics were used to examine the value preferences of Turkish and English teacher candidates.

Samples

The study group consists of 215 students, who pursue a degree in Turkish (127 teacher candidates) and English (88 teacher candidates) language teaching programs in KTÜ Fatih Faculty of Education.

Data Collection Tool

In the scope of the study, Personal Information Form and Turkish version of Rokeach Value Inventory (Labor & Leo, 2013) were used to collect the data.

Data Analysis

In the analysis of the data, SPSS 17.00 package program was used. Since the nature of the data was ranking and descriptive, the researchers used descriptive statistics techniques including, frequency, percentage, mean and standard deviation. In addition, Chi-square and The Mann-Whitney U tests were conducted to compare the differences between the values of the Turkish and English teacher candidates. The Chi-square test was used to determine whether there was a meaningful difference between the value prospects of the teacher candidates.

Findings

Both Turkish and English teacher candidates prefer the next-highest salvation value in the first place. % 70.1 of those who study in Turkish teaching program; % 42 of students in English teaching program preferred this value first. The Chi-square test results showed that there was statistically significant difference in value preferences ($\chi^2 = 16.89$, $sd = 1$, $p < .001$).

The most important terminal values of Turkish teacher candidates after the salvation followed as; (a) inner harmony (7.9%), (b) family security (6.3%), (c) a world at peace (4.7%) and (d) pleasure (2.4%); For the instrumental values followed as ; (a) honesty (21.3%), (b) responsibility (9.4%), (c) logic(5.5%) and (d) loyalty (5.5%). The most important values of the English teacher candidates after the salvation ranked as ; (a) family security (17%), (b) a world at peace (11.4%), (c) a sense of accomplishment (4.5%), and (d) pleasure (4.5%) .For the instrumental values the most preferred by English teacher candidates follow as ; (a) independency (%23.9), (b) loyalty (8%), (c) broad-minded (6.8%) and (d) responsibility (5.7%).

The order of importance of terminal and instrumental values in terms of Turkish and English teacher candidates were identified by calculating average preference orders. The research findings indicated that the Turkish teacher candidates preferred the most in the salvation ($\bar{x}=3.05\pm 4.45$), family security ($\bar{x}=3.77\pm 3.21$) and a world at peace ($\bar{x} = 5.79\pm 4.36$) values from the terminal values; honesty ($\bar{x}=5.48\pm 4.56$), independency ($\bar{x}=6.68\pm 5.09$) and responsibility ($\bar{x}= 7.25\pm 4.57$) from instrumental values are at the top of the list.

The most important objective values of English teacher candidates were family security ($\bar{x}=4.22\pm 3.44$), salvation ($\bar{x}=5.44\pm 5.68$) and inner harmony ($\bar{x}=6.36\pm 3.87$) respectively. For the instrumental values, the rank was statistically ordered as

honesty($\bar{x} = 4.59 \pm 4.07$), independency ($\bar{x} = 6.24 \pm 5.34$) and responsibility ($\bar{x} = 7.73 \pm 4.43$).

On the other hand, Turkish teacher candidates picked more salvation, wisdom and national security values than their English teacher candidates peers. However, English teacher candidates preferred more self-respect, healths, pleasure, broad-minded and politeness values in higher order than Turkish teacher candidates.

Discussion and Conclusion

According to the results of the study, the most important value for the Turkish language teacher candidates were the salvation, family security and a peaceful world respectively. On the other hand, English language teacher candidates stressed more on family security, the salvation, and inner harmony respectively. In the context of instrumental values, both groups showed the same trend for the first three preferences (i.e., honesty, independency, accountability). The research findings also showed the group differences between Turkish and English language teacher candidates in terms of salvation, wisdom, national security, self-esteem, happiness, pleasure, politeness, and broad-mindedness. Therefore, it might be said that the values of preference of Turkish and English teacher candidates are different.

Despite the fact that there are various studies on the value choices of university students (Aydınay Satan, 2014; Coşkun ve Yıldırım, 2009; Çalışkur, 2008; Sheldon & Krieger, 2004) and prospective teachers (Bacanlı, 2000; Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı, 2008; Dilmaç, Deniz ve Deniz, 2009; Gülşen, 2017; Sarı, 2005; Sarıcı Bulut, 2012; Yazar, 2012; Yıldız, Dilmaç ve Deniz, 2013) in the field, the current study findings are unique and need to be scrutinized more. In addition, there are only few studies focused on the current phenomena. For instance, Çalışkur (2008) examined the value preferences of university students using the Rokeach Value Inventory. The findings of the research showed that the students reported the most crucial values as family security, inner peace and happiness whereas the pleasure and excitement of life and beauty world perceived as the least significant values. In addition, honesty, rationality and responsibility as the instrumental value were chosen at most. However, they reported obedience, dignity and ambition as the least significant. Although the current findings were consistent with Çalışkur' (2008) research results, there were some differences. For instance, English language teacher candidates preferred family safety as the most crucial in the purposeful value sequence. Nevertheless, Yazar (2012) showed that the main values as a guidance of the lives of the teacher candidates were spiritual values and these particular findings had aligned with the current research.

GİRİŞ

Toplumlar sahip oldukları değerleri koruma ve sonraki nesillere aktarma yoluyla devamlılıklarını sağlamayı hedefler (Güven, 2014:27). Değerlerin öğretilmesi ve aktarılması olarak da ifade edilebilen bu süreç toplum içindeki bireylerin uyumlu, mutlu ve sosyal bir yaşam sürmesine yardımcı olur. Bu nedenle değerler, bireysel ve toplumsal gelişim için önemlidir. Burada değer kavramıyla kastedilen ise toplumsal anlamda bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerleri kapsayan maddi ve manevi unsurların bütünüdür (Türk Dil Kurumu [TDK], 2011:607); bireysel anlamda kişilerin herhangi bir kişi, varlık, olay ve durum karşısında ortaya koydukları insani, ahlaki, kültürel, ruhsal, toplumsal ve evrensel duyarlılıklardır (Yaman, 2012:17). Daha geniş bir ifade ile değerler; davranışlara rehberlik eden, karar verme sürecinde referans noktası olan, inançların ve eylemlerin değerlendirilmesini belirleyen ilkeler, temel inançlar, idealler, standartlar ve yaşam biçimleridir. Bu nedenle kişisel bütünlüğe ve kimliğe yakından bağlıdır (Halstead, 1996:5). Değerler ayrıca dini ve manevi inanç alanlarını içerir ve bunların ötesine de geçebilir; bireyi bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak etkileyebilir (Powney, Cullen, Schlapp, Glissov, Johnstone ve Munn, 1995:2-47). Bunlar dışında değerlerle ilgili yapılan farklı açıklamalar da bulunmasına rağmen özü itibarıyla hepsinin birleştiği ortak noktalar vardır. Schwartz (2007) alanyazında yer alan tanımlardan yola çıkarak değerleri inanç; motivasyonel bir yapı; özel norm, tutum, eylem ve tutumlardan farklı olan soyut amaçlar; belli kişi, durum ve standartları seçmede kullanılan kriterler; bireylerin önemine göre sıraladığı hiyerarşik bir sistem olarak ele alır. Benzer şekilde Korkmaz (2013) da bu tanımların ortak özelliklerini ortaya koymaya çalışmıştır. Buna göre değerler bir hedefe yöneliktir; istenilen davranışlardır ve davranışları yönlendirir; bazı değerler bir toplumda temel nitelik kazanır; bu temel değerler toplumda istikrar ve bütünlük sağlar. Bütün bunlar değerlerin işlevlerini ortaya koymaktadır. Ancak değerlerin bu işlevleri yerine getirmesi bireylerin bunları kazanmalarına ve kendilerinden sonrakilere aktarmalarına bağlıdır. Bu gereklilik ise böyle bir sürecin rastgele olamayacağı ve bunun için belli uygulamaların yapılması anlayışını bir başka ifade ile değerler eğitimi gündeme getirmiştir.

Değerler eğitimi uluslararası literatürde ahlak eğitimi veya karakter eğitimi olarak da adlandırılmaktadır. Her adlandırma farklı bir anlam ve vurgu taşır (Lovat ve Hawkes, 2013). Ancak adlandırmalar ne kadar farklı olsa da değerler eğitimi, tabiatı itibarıyla bir kültür aktarma sürecidir. Bu süreç bireyin ailesi ve içinde bulunduğu sosyal çevre ile yaşantıları sonucu örtük olarak gerçekleştiği gibi eğitim-öğretim faaliyetleriyle de kasıtlı olarak yapılmaktadır. Kasıtlı olarak gerçekleşen değerler eğitimi, okullarda öğrencilerin ahlaki ve sosyal gelişimlerini destekleyen, akademik olarak güçlenmelerini de sağlayan pedagojik ve destekleyici yapılar oluşturma süreci (Berkowitz, 2011) olarak açıklanabilir. Bu nedenle değerler eğitimi hem eğitimin teorik hem de okullardaki uygulamaya dönük etkinliklerinde önemli bir konumda yer almaktadır. Öncelikle teorik olarak okul ve öğretmenler ailelerin, medyanın ve akran gruplarının yanı sıra çocukların, gençlerin ve dolayısıyla

toplumun gelişen değerleri üzerinde büyük bir etkidir. İkinci olarak, okullar toplumun değerlerini yansıtmakta ve somutlaştırmaktadır (Halstead, 1996:3). Bu nedenle değerleri aktarmada öğretmenlere ve okullara giderek daha önemli bir rol düşmektedir. Bu durum ailenin eksik kalan sorumluluğunu tamamlamak veya telafi etmek için değil aksine tarafsız bir şekilde değerler eğitimi sürecini sağlamak için önemlidir (Lovat ve Hawkes, 2013). Burada ise eğitim-öğretim faaliyetleriyle hangi değerlerin öğretileceği tartışması ortaya çıkmaktadır. Nitekim toplumun değerleri tek biçimli ya da değişmez değildir. Toplum içerisindeki birçok grup, aile, işveren, politikacı, öğretmen ve çocukların kendileri siyasi, sosyal, ekonomik, dini, ideolojik ve kültürel değer eğitimiyle ilgili çeşitli beklentilere sahiptirler. Bu nedenle, ilgili tarafların beklentileri çatışma halinde olabilmekte ve okullar bazen farklı önceliklere sahip bu grupların kendi etkisini oluşturmak için mücadele ettiği bir alan haline gelebilmektedir (Halstead, 1996:3).

Felsefeden, psikolojiye, sosyolojiden, eğitime kadar birçok alanın çalışma konusu olan değerler kavramsal açıdan çeşitli tartışmaları da içinde barındırmaktadır. Bu tartışmalar değer kavramının içeriği ve kökenlerinin yanı sıra çeşitlerinin neler olduğu konusunda da yoğunlaşmaktadır. Klasik olarak içsel ve araçsal değerler olmak üzere iki temel değer türünün varlığından bahsedilse de farklı değer türleri ve sınıflandırmalarıyla ilgili çeşitli görüşler de bulunmaktadır. Bu konudaki ilk araştırmacılardan olan M. Rokeach 18 amaç ve bunlara ulaşmayı sağlayan 18 araç değeri belirlediği ikili bir sınıflandırma sunarken (Çalışkur ve Aslan, 2013); Schwartz on temel değeri tarif etmiştir: öz-yönetim, uyarım, hazcılık, başarı, güç, güvenlik, uyum, geleneksellik, yardımseverlik ve evrensellik (Schwartz, 2007). M. Rokeach ve Schwartz bu çalışmalarlarıyla değerleri sadece hoş giden durumları yansıtan yapılar olarak değil motivasyonel bir güç olarak ele almışlardır (Scheve, 2016:179). Örneğin Schwartz'ın sınıflandırmasında yer alan 10 değer her biri belli bir motivasyonel amaca sahiptir. Buna göre belli bir değeri takip eden eylemlerin psikolojik ve sosyolojik sonuçları olabilir. Dairesel bir döngüde yer alan bu değerler birbirleriyle uyumlu veya çatışma halinde olabilirler. Motivasyonel olarak birbiriyle uyumlu olan değerler birbirlerine yakınsa, uyumsuz olanlar karşıdır (Uzefovsky, Doring ve Knafo-Noam, 2016). Değerlerle ilgili bir diğer sınıflandırma ise Gouveia'ya (2003) aittir. Gouveia (2003) tarafından geliştirilen İşlevsel Değer Teorisi (The Functional Theory of Values) değerler ile değerlerin hizmet ettikleri psikolojik fonksiyonlar arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır. Bu teoriye göre, davranışların yönlendirilmesi ve ihtiyaçların ifadesi olmak üzere iki temel psikolojik süreç söz konusudur. Davranışların yönlendirilmesi kişisel, merkezi ve sosyal amaçlar olmak üzere üç; ihtiyaçların ifadesi ise gelişme ve hayatta kalma ihtiyaçları olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Değerler, bu alt süreçlerin kesişimi sonucunda oluşan altı gruba ayrılmaktadır. Varoluş (existence) değerleri, temel psikolojik ihtiyaçlar ve güvenlik (sağlık, istikrar vb.) gereksinimiyle; promosyon (promotion) değerleri güç, prestij ve başarı gibi temel hayatta kalma ihtiyaçları ve kişisel amaçlarla; normatif (normative) değerler ise sosyal amaçlar doğrultusunda (sadakat, dindarlık ve geleneklere bağlılık vb.) yaşamını sürdürme ile ilişkilidir. Bireyüstü (suprapersonal) değerler estetik ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarıyla; heyecan (excitement) değerleri haz, mutluluk

gibi bireysel amaçlar ve kişisel gelişim ihtiyaçları ile ilgiliyken; interaktif (interactive) değerler diğer bütün değerler için bir referans noktası olarak işlevde bulunmaktadır (Gouveia, Milfont ve Guerra, 2014; Fischer, Milfont ve Gouveia, 2011; Maio, 2017; Marques, Silva, Céu Taveira ve Gouveia, 2016). Daha güncel bir yaklaşım sunan Taylor ve Dell'oro (2007) ise atfedilmiş (attributed), içsel (intristic) ve türetilmiş (derivative) olmak üzere üç değer türünden bahsetmektedirler. Atfedilmiş değerler, kişisel bir nesneye, doğal bir türe, bir duruma, bir kavrama veya başka şeylere değer atfetme yeteneğine sahip varlıklara bağlı olarak oluşur. Bu bakımdan bütün araçsal değerler aynı zamanda birer atfedilmiş değerdir. İçsel değer, nelerin insan varoluşundan bağımsız olarak değerli olduğuyla ilgilidir. Bu açıdan içsel değer, bir şeyin yalnızca içsel doğası gereği sahip olduğu değeri ifade eder. Bununla birlikte bazı süreçler ve durumlar genellikle bir değer olarak görülürken esasen içsel bir değere sahip değildir. Bu tip süreç ve durumların değeri bir değer biçici tarafından belirlenmemekle birlikte belirli durumun (örneğin savaşta cesaret) içsel değerinden türetilir. Bunlar da türetilmiş değerler olarak adlandırılır. Değerlerin birbirleriyle hiyerarşik bir ilişkisi olduğunu belirterek güncel ve farklı bir model sunan Ergen (2015) ise bu konuya yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu modelde değerler bireysel boyuttan kültür üstü bir boyuta doğru sınıflandırılmaktadır. Buna göre değerler; bireysel değerler (mikrosystem), grup değerleri (mesosystem), sosyal değerler (exosystem), kültürel değerler (exosystem) ve evrensel değerler (macrosystem) olarak sıralanmaktadır. Bireysel ve grup değerleri aktarılan, sosyal ve kültürel değerler üretilen/türetilen, evrensel değerler ise keşfedilen değerler olarak ele alınmaktadır. Aktarılan değerler en alt seviyede olan, kendi başlarına anlamı olmayan değerleri ifade etmektedir (ör. bir hediye). Hiyerarşinin ortasında yer alan türetilen değerler bireysel, örgütsel ve kültürel olarak üretilebilirler. Bunlardan en kapsamlısı ve geçerlisi kültürel olarak üretilendir. Bu değerler geçici olabilir; zamana, kültüre ve bireylere göre değişebilir. Keşfedilen değerler ise en üst seviyededir; yüksek bir bilincin ve kültürün ürünüdür. Bunlar evrenseldir ve zamana göre değişmezler (ör. iyilik, güzellik, adalet vb.). Aşağıdan yukarıya doğru bir sıralama ile sunulan bu değerler geçici, göreceli, kapsamı ve farkındalığı en az olandan (en düşük değerlerden); sürdürülebilir, evrensel, kapsamı ve farkındalığı en çok olana (en yüksek değerlere) doğru ilerlemektedir. Dolayısıyla bu değer sınıflandırması kendinden öncekilerden farklı olarak değerleri boyutuna ve kapsamına göre ayrıntılı bir şekilde ele alarak bu konudaki tartışmalara yeni bir bakış açısı sunmaktadır.

Bunlar dışında Acat ve Aslan (2012) da değerlerle ilgili bir sınıflandırma yapmışlardır. Araştırmacılar değerleri beş boyutta şu şekilde ele almışlardır: muhafazakâr-geleneksel değerler, ulusal-milli değerler, öze dönük-kişisel değerler, sosyal-toplumsal değerler, bilimsel-yenilikçi değerler. Son yıllarda ise epistemoloji alanında yapılan çalışmalarla epistemik değer tartışması gündeme gelmiştir. Bu nedenle çağdaş epistemoloji de kendi içinde bir değer dönüşümü yaşamaktadır. Epistemologlar artık kendi öznel konularıyla alakalı erdem-değer temelli terimlerle sorular sormaya başlamışlardır. Bütün bu gelişmeler epistemoloji ile etik arasındaki yakınlaşmayla ivme kazanmıştır (Pritchard, 2007). Dolayısıyla yeni bir değer

sınıflandırması ortaya çıkmıştır. Çetin ve Balanuye (2015) bu sınıflandırmada değerlerin esasi ve türetilmiş olarak ele alındığını vurgulamaktadırlar. Buna göre esasi değerler epistemik olarak iyiyken, türetilmiş değerler epistemik olarak iyi olduğu için iyi kabul edilmektedir. Değerlerle ilgili yapılan bu sınıflamalarda değerlerin epistemolojik yönü vurgulanmaktadır. Bunlar dışında değerleri temel ve bağlamsal olmak üzere iki düzeyde ele alan bir sınıflandırma da bulunmaktadır. Temel değerler, evrensel olarak düşünülürken, bağlamsal değerler belirli koşullar altındaki belirli davranışları bildirir. Temel değerlerin bir toplumda karmaşık, çoğulcu ve katmanlı olarak kabul edilip edilemeyeceği konusunda bazı fikir ayrılıkları vardır ve bu değerlerin varlığını savunanlar bunu ya genel anlamda insanlığa atıfta bulunarak ya da ahlaki hakkı savunarak yaparlar. Bağlamsal değerleri savunanlar ise çeşitli toplumlarda var olan değerlere vurgu yaparak değerlerin nasıl ortaya konduğunu (pratiğini) önemli görürler (Powney, Cullen, Schlapp, Glisso, Johnstone ve Munn, 1995:2-47).

Değerlerin sınıflandırılması dışında araştırmacıların üzerinde durduğu bir diğer konu da değerlerin öğretimidir. Bu konuda yapılan çalışmalar değerlerin öğretiminin nasıl olacağını ve değer aktarımının en etkili/doğru şekilde nasıl yapılabileceğini gündeme getirmiştir. Dolayısıyla bu gelişmeler değerlerin öğretimiyle ilgili farklı öğretim yaklaşımlarının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu yaklaşımlardan bazıları; Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı, Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı, Değer Analizi Yaklaşımı ve Bütüncül Yaklaşım (Kohlberg'in Adil Topluluk Okulları)'dır (Ulusoy ve Dilmaç, 2015:68). Bu yaklaşımlar bütün derslerde olduğu gibi değer aktarımı konusunda önemli görülen dil öğretimine dayalı Türkçe ve İngilizce gibi derslerde de etkili bir şekilde kullanılabilir. Nitekim dil dersleri hem bir değer olarak dili ele alırken hem de o dilin konuşulduğu toplumun değerlerini yansıtmaktadır. Çünkü her dil o dili konuşan toplumun deneyimleriyle ve yaratıcılığıyla oluşan kültürel bir üründür (Janson, 2016:277).

Dil öğretim sürecinde dikkat edilmesi gereken hususlardan biri toplumların değerleridir (Alpar, 2013). Nitekim diller sadece bireyler arasında iletişim kurmayı sağlamaz. Dil, belli bir toplum tarafından konuşulur ve o toplumun kültürünün önemli bir unsurudur. Dilin ismi bile bunun bir göstergesidir. Bu bakımdan dil hem toplumsal hem de siyasal bir bağlılığı dolayısıyla ortak bir kültürü temsil eder (Janson, 2016:39). Dil ve değerler arasındaki bu güçlü ilişki nedeniyle değerler hem ana dil hem de yabancı dil öğretiminde önem üzerinde durulan konulardan biri olmuştur. Öyle ki Türkiye'de Türkçe Öğretim Programı bu maksatla hedeflerini belirlemektedir. Programda dil öğretimi kültür aktarma süreci olarak görülmekte ve "milli, manevi ve ahlaki değerlere önem veren; milli ve evrensel kültür değerlerini fark eden ve bunlara duyarlı"(Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005) bireyler yetiştirmek hedeflenmektedir. Benzer şekilde yabancı dil öğretiminde de farklı bir dil öğrenmenin yanında farklı kültürleri tanıma ve anlama, ötekilere-diğerlerine karşı hoşgörüyü bakmayı sağlama üzerinde durulan hususlardandır (Alpar, 2013; Logie, 2004). Ancak burada üzerinde durulması gereken durum belli bir kültür içindeki bireyin yeni bir dil öğrenirken o dilden ve kültüründen nasıl ve ne derece etkilendiğidir. Çünkü Janson'ın (2016:91) da belirttiği gibi bütün diller bir kültürün

yansımadır ve bu yüzden kendini konuşan bireyleri etkiler. Örneğin İngilizce öğrenen kişi aynı zamanda İngiliz kültürünün etkisi altında kalır ve o kişi İngilizce konuşan kişilerle temas kurmayı tercih ederek aynı kültürden etkilenmeyi sürdürür.

Türkiye’de ana dil öğretimi Türkçe dersleriyle yapılırken, yabancı dil öğretimi ağırlıklı olarak İngilizce odaklı yapılmaktadır. Her iki derste de bir kültüre ait dil öğretilmekte ve bu süreç o dilin değerleriyle ilerlemektedir. Türkçe öğretmenleri lisans programıyla Türk dili ve kültürüne yönelik dersler alırken İngilizce öğretmenlerinin çoğu özellikle liseden itibaren (Öğrenciler yabancı dil puanıyla programa yerleşmektedirler) İngilizce ve dolayısıyla o dilin kültürel unsurlarını içeren dersler almaktadırlar. İngilizce konuşan toplumlar Batı kültürüne sahipken, Türkçenin konuşulduğu Türkiye ise genel anlamda Doğu kültürüne yakındır. Bu nedenle daha farklı değer sistemlerine sahiplerdir. Bütün bunlar eğitim-öğretim sürecinde sözcük dağarcığından kavramlara, kurgusal metinlerden ders kitaplarındaki etkinliklere kadar her şeye yansımaktadır. Bir başka ifade ile dil kendi kültürel unsurları içinde öğretilmektedir. Dolayısıyla bu araştırmada her ne kadar anadilleri aynı olsa da farklı dil ve kültürlerle yönelik eğitim almalarının ve böylece uzun bir süreçte farklı değer sistemlerine maruz kalmalarının Türkçe ve İngilizce öğretmeni adaylarının değer tercihleri arasında herhangi bir farka sebep olup olmadığını belirlemek amaçlanmaktadır. Böylelikle dilin kültür ve değer aktarımı üzerindeki etkisine yönelik bilgilere de ulaşılabilecektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Türkçe ve İngilizce öğretmeni adaylarının değer tercihlerini belirleme amacı taşıyan bu araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama çalışmaları evren içinden seçilen bir grupla yürütülen böylece evrenin de tutum, eğilim ve görüşlerini betimlemeyi sağlayan araştırmalardır. Burada amaç araştırma konusuyla ilgili durumu betimlemek ve evrenle ilgili çıkarımlarda bulunabilmektir (Creswell, 2014:155).

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Türkçe öğretmenliği (S:127) ve İngilizce öğretmenliği (S:88) programlarında 1, 2, 3. ve 4. sınıflarda öğrenim gören 215 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarına Yönelik Demografik Bilgiler

Faktör	Değişken	Türkçe Eğitimi		İngilizce Öğretmenliği	
		f	%	f	%
Cinsiyet	Kız	81	63.8	71	80.7
	Erkek	46	36.2	17	19.3
Sınıf	1	25	19.7	24	27.3
	2	36	28.3	32	36.4
	3	29	22.8	24	27.3
	4	37	29.1	8	9.1

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlana formdur. Katılımcıların cinsiyeti, sınıfı, öğrenim gördükleri bölüm gibi demografik değişkenleri belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Rokeach Değer Envanteri

Rokeach Değer Envanteri, M. Rokeach tarafından (1973) geliştirilmiştir ve Türk kültürüne uyarlaması Çalısıkur ve Aslan (2013) tarafından yapılmıştır. Rokeach Değerler Envanteri'nin güvenilirlik ve geçerlik çalışmasında korelatif yöntem ve faktör analizi yöntemleri kullanılmıştır. Testin test-tekrar test güvenilirliğini belirlemek için öncelikle test aynı öğrenci grubuna iki farklı zamanda uygulanmıştır. Analizler amaçsal değerlerin hiçbirinde birinci ve ikinci uygulama arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Envanterin test-tekrar test güvenilirlik katsayısını bulmak için Spearman Korelasyon Katsayısı hesaplanmış ve güvenilirlik katsayılarının amaçsal değerler için $Rho=.13$ ile $.78$ arasında, araçsal değerler için $Rho=.12$ ile $.62$ arasında değiştiği belirlenmiştir. Geçerlik çalışması kapsamında, yapı geçerlik düzeyini belirlemek üzere Kaiser-Meyer-Olkin analizi sonucunda elde edilen $KMO=(.51)$ değeri, çalışma grubunun eleman sayısının faktör analizi yapmak için yeterli olduğunu göstermiştir. Faktör analizinden elde edilen yedi faktör ise testin ölçmeyi amaçladığı değerler değişkeninin varyansının toplam %43,336'sını açıklamaktadır. Rokeach Değer Envanteri sıralama türündedir ve bireyler listelerde belirtilen değerleri kendileri için taşıdıkları öneme göre sıralarlar. Her bir liste ayrı ayrı ele alınır. Envanterde iki ayrı listede 18'er değer bulunmaktadır ve Listen 1 amaçsal, Liste 2 ise araçsal değerlerden oluşmaktadır. Listelerde yer alan değerler şunlardır:

Liste 1 (Amaçsal Değerler): Ahiret selameti, aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarı hissi, bilgelik, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecanlı bir yaşam, iç huzur, kendine saygı, mutluluk, olgun sevgi, özgürlük, rahat bir yaşam, sosyal onay, ulusal güvenlik, zevk.

Liste 2 (Araçsal Değerler): Bağımsız, bağışlayıcı, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hayal gücü kuvvetli, hırslı, itaatkâr, kendini kontrol eden, kibar, mantıklı, muktedir, neşeli, sorumluluk sahibi, temiz, yardımsever.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 2016-2017 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar Dönemi'nde toplanmıştır. Uygulamalar ders saati içerisinde çalışmaya katılmak isteyen öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Veri toplama süreci araştırmacılar tarafından yürütülmüş ve her bir uygulama ortalama 20 dakikada tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 17.00 paket programı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama aracı sıralama türünde olduğu için katılımcılardan elde edilen veriler tanımlayıcı istatistik teknikleri (Frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma), Ki-kare ve Mann-Whitney U testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle katılımcıların birinci sırada en fazla tercih ettikleri değerleri belirlemek için frekans ve yüzde, değer tercihlerini sıralamak için ise ortalama ve standart sapma hesaplamaları yapılmıştır. Türkçe ve İngilizce öğretmenliği öğrencilerinin değer sıralamaları arasındaki farklılıkları belirlemek için de Mann-Whitney U testinden yararlanılmıştır. Öğretmen adaylarının değer tercihleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için de Ki-kare testinden faydalanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmada öncelikle Türkçe öğretmenliği ve İngilizce öğretmenliği programlarında öğrenim gören öğrencilerin en önemli gördükleri değerlerin neler olduğu incelenmiştir. Bu amaçla, katılımcıların yaptıkları sıralamalar sonucu birinci sırada en çok tercih ettikleri beş değere ait frekans ve yüzdeler hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2. Türkçe Öğretmenliği ve İngilizce Öğretmenliği Öğrencilerinin Birinci Sırada En Fazla Tercih Ettiği Beş Değer

	Türkçe Eğitimi			İngilizce Öğretmenliği		
	Değer	f	%	Değer	f	%
A r A m a ç s a l D e ğ e r l e r	Ahiret Selameti	89	70.1	Ahiret Selameti	37	42
	İç Huzur	10	7.9	Aile Güvenliği	15	17
	Aile Güvenliği	8	6.3	Barış İçinde Bir Dünya	10	11.4
	Barış İçinde Bir Dünya	6	4.7	Başarı Hissi	4	4.5
	Mutluluk	3	2.4	Mutluluk	4	4.5
	Bağımsız	32	25.2	Dürüst	31	35.2

Dürüst	27	21.3	Bağımsız	21	23.9
Sorumluluk Sahibi	12	9.4	Neşeli	7	8
Mantıklı	7	5.5	Geniş Görüşlü	6	6.8
Neşeli	7	5.5	Sorumluluk Sahibi	5	5.7

Hem Türkçe hem de İngilizce öğretmenliği öğrencileri çoğunlukla “Ahiret Selameti” değerini ilk sırada tercih etmişlerdir. Türkçe öğretmenliği programında okuyanların % 70.1’i bu değeri ilk sırada tercih ederken İngilizce öğretmenliğindeki öğrencilerde bu oran % 42 olmuştur. Yapılan Ki-kare testi sonucunda iki grup arasındaki bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2= 16.89$, $sd=1$, $p<.001$).

Türkçe öğretmenliği öğrencileri amaçsal değerlerden ahiret selametinin ardından birinci sırada en fazla iç huzur (%7.9), aile güvenliği (%6.3), barış içinde bir dünya (%4.7) ve mutluluğu (%2.4); araçsal değerlerden ise sırasıyla en fazla bağımsız (% 25.2), dürüst (%21.3), sorumluluk sahibi (%9.4), mantıklı (% 5.5) ve neşeli (% 5.5) olmayı tercih etmişlerdir. İngilizce öğretmenliği öğrencileri de amaçsal değerlerden ahiret selametinin ardından birinci sırada en fazla aile güvenliği (%17), barış içinde bir dünya (%11.4), başarı hissi (% 4.5) ve mutluluğu (%4,5); araçsal değerlerden ise birinci sırada en fazla (%35.2), bağımsız (23.9), neşeli (%8), geniş görüşlü (%6.8) ve sorumluluk sahibi (% 5.7) olmayı tercih etmişlerdir.

Katılımcılar açısından değerlerin hiyerarşik açıdan nasıl sıralandığını betimlemek amacıyla değerlerin tercih edilme sıralarının ortalama ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Bu hesaplamada ortalama tercih sırasına ilişkin değer düşük olması, o değer ortalama olarak daha üst sıralarda tercih edildiğini, başka bir anlatımla değer hiyerarşisinde daha üstte yer aldığını göstermektedir. İngilizce öğretmenliği ve Türkçe öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrenciler için ayrı ayrı hesaplanan bu değerler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Değer Tercihlerinin Sıralanması

Türkçe Öğretmenliği				İngilizce Öğretmenliği			
Sıra	Değer	Ort.	Ss.	Sıra	Değer	Ort.	Ss.
1	Ahiret Selameti	3.05	4.45	1	Aile Güvenliği	4.22	3.44
2	Aile Güvenliği	3.77	3.21	2	Ahiret Selameti	5.44	5.68
3	Barış İçinde Bir Dünya	5.79	4.36	3	İç Huzur	6.36	3.87
4	İç Huzur	7.14	4.35	4	Barış İçinde Bir Dünya	6.39	4.11
5	Mutluluk	7.84	3.87	5	Mutluluk	6.59	3.98
6	Ulusal Güvenlik	7.94	4.62	6	Kendine Saygı	7.73	3.91
7	Özgürlük	8.87	4.13	7	Özgürlük	8.11	4.23
8	Eşitlik	8.87	3.63	8	Eşitlik	8.30	3.55
9	Kendine Saygı	9.10	4.03	9	Gerçek Dostluk	8.70	3.93
10	Başarı Hissi	9.24	4.04	10	Rahat Bir Yaşam	9.65	4.48
11	Gerçek Dostluk	9.33	3.82	11	Ulusal Güvenlik	9.68	4.91
12	Rahat Bir Yaşam	10.00	4.08	12	Başarı Hissi	10.22	4.26

13	Bilgelik	10.96	4.32	13	Bilgelik	12.22	4.56	
14	Güzellikler Dünyası	12.57	3.70	14	Zevk	12.88	4.58	
15	Olgun Sevgi	13.58	3.74	15	Heyecanlı Bir Yaşam	13.28	3.78	
16	Heyecanlı Bir Yaşam	13.70	3.81	16	Güzellikler Dünyası	13.34	3.95	
17	Zevk	14.43	4.15	17	Olgun Sevgi	13.39	4.50	
18	Sosyal Onay	14.53	3.51	18	Sosyal Onay	14.40	3.54	
<hr/>								
Araçsal Değerler	1	Dürüst	5.48	4.56	1	Dürüst	4.59	4.07
	2	Bağımsız	6.68	5.09	2	Bağımsız	6.24	5.34
	3	Sorumluluk Sahibi	7.25	4.57	3	Sorumluluk Sahibi	7.73	4.43
	4	Yardımsaver	7.66	4.53	4	Mantıklı	7.74	4.49
	5	Mantıklı	7.94	4.60	5	Neşeli	8.25	4.95
	6	Bağışlayıcı	8.36	4.61	6	Geniş Görüşlü	8.33	4.87
	7	Cesaretli	8.40	4.69	7	Yardımsaver	8.48	4.33
	8	Temiz	8.46	4.85	8	Sevecen	8.73	4.93
	9	Neşeli	8.86	4.94	9	Kibar	8.76	4.18
	10	Sevecen	9.06	4.53	10	Cesaretli	8.89	5.01
	11	Kendini Kontrol Eden	9.86	4.90	11	Bağışlayıcı	9.51	4.88
	12	Geniş Görüşlü	10.06	4.52	12	Temiz	9.55	4.39
	13	Kibar	10.31	4.39	13	Kendini Kontrol Eden	9.99	4.77
	14	Hayal Gücü Kuvvetli	11.43	4.94	14	Entelektüel	10.81	4.98
	15	Muktedir	11.63	4.28	15	Hayal Gücü Kuvvetli	11.35	4.27
	16	Entelektüel	11.64	4.48	16	Muktedir	12.58	3.86
	17	Hırslı	12.58	5.50	17	Hırslı	14.00	4.29
	18	İtaatkâr	15.12	3.88	18	İtaatkâr	15.17	3.71

Amaçsal ve araçsal değerlerin ortalama tercih sırasına göre Türkçe ve İngilizce öğretmenliği öğrencileri açısından önem sırası Tablo 3'te ayrıntılı olarak görülmektedir. Buna göre Türkçe öğretmenliği öğrencileri açısından amaçsal değerlerden ahiret selameti (ort.=3.05, Ss= 4.45), aile güvenliği (ort.=3.77, Ss= 3.21) ve barış içinde bir dünya (ort.=5.79, Ss= 4.36); araçsal değerlerden dürüst (ort.=5.48, Ss= 4.56), bağımsız (ort.=6.68, Ss= 5.09) ve sorumluluk sahibi (ort.=7.25, Ss= 4.57) olma değerleri en üst sırada yer almaktadır. Buna karşın amaçsal değerlerden heyecanlı bir yaşam (ort.=13.70, Ss= 3.81), zevk (ort.=14.43, Ss= 4.15) ve sosyal onay (ort.=14.53, Ss= 3.51); araçsal değerlerden entelektüel (ort.=11.64, Ss= 4.48), hırslı (ort.=12.58, Ss= 5.50) ve itaatkâr (ort.=15.12, Ss= 3.88) olma değerleri sıralamanın sonlarında yer almaktadır.

İngilizce öğretmenliği öğrencileri tarafından amaçsal değerlerden aile güvenliği (ort.=4.22, Ss= 3.44), ahiret selameti (ort.=5.44, Ss= 5.68) ve iç huzur (ort.=6.36, Ss= 3.87); araçsal değerlerden dürüst (ort.=4.59, Ss= 4.07), bağımsız (ort.=6.24, Ss= 5.34) ve sorumluluk sahibi (ort.=7.73, Ss= 4.43) olma en fazla önem atfedilenlerdir. Bununla birlikte amaçsal değerlerden güzellikler dünyası (ort.=13.34, Ss= 3.95), olgun sevgi (ort.=13.39, Ss= 4.50) ve sosyal onay (ort.=14.40, Ss= 3.54); araçsal değerlerden muktedir (ort.=12.58, Ss= 3.86), hırslı (ort.=14.00, Ss= 4.29) ve itaatkâr (ort.=15.17, Ss= 3.71) olma değerleri en az önem atfedilenlerdir.

Türkçe öğretmenliği ve İngilizce öğretmenliği programlarında öğrenim gören öğrencilerin değer sıralamaları arasında birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkların istatistiki açıdan anlamlı olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda iki grup arasında önem sırası açısından anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenen değerlere ilişkin bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Bölüm Değişkenine Göre Değerlerin Önem Sırasına İlişkin Farklılıklar

Değişken	Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Ahiret Selameti	Türkçe Ö.	127	94.77	12036	3908	.00
	İngilizce Ö.	88	127.09	11184		
Bilgelik	Türkçe Ö.	127	100.31	12739	4611	.029
	İngilizce Ö.	88	119.10	10481		
Kendine Saygı	Türkçe Ö.	127	117.06	117,06	4509.50	.016
	İngilizce Ö.	88	94.92	94,92		
Mutluluk	Türkçe Ö.	127	109.41	13895	4502.50	.015
	İngilizce Ö.	88	105.97	9325		
Ulusal Güvenlik	Türkçe Ö.	127	102	13303	4420	.009
	İngilizce Ö.	88	116.66	9916,50		
Zevk	Türkçe Ö.	127	118.40	15037	4267	.003
	İngilizce Ö.	88	92.99	8183		
Geniş Görüşlü	Türkçe Ö.	127	117.23	1488	4416	.009
	İngilizce Ö.	88	94.68	8332		
Kibar	Türkçe E.	127	117.06	14867	4437	.010
	İngilizce Ö.	88	94.92	8353		

Tablo 4'te görüldüğü üzere amaçsal değerlerden ahiret selameti ($U=3908$, $p<.01$), bilgelik ($U=4611$, $p<.05$), kendine saygı ($U=4509.50$, $p<.05$), mutluluk ($U=4502.50$, $p<.05$), ulusal güvenlik ($U=4420$, $p<.01$) ve zevk ($U=4267$, $p<.01$); araçsal değerlerden geniş görüşlü ($U=4416$, $p<.01$) ve kibar ($U=4437$, $p<.05$) olma değerleri açısından iki grup arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Sıra ortalamalarının küçük olması o değerlerin ilgili grupta daha üst sıralarda tercih edildiği anlamına gelmektedir. Buna göre ahiret selameti, bilgelik ve ulusal güvenlik

değerlerini Türkçe öğretmenliği öğrencileri, İngilizce öğretmenliği öğrencilerine göre daha üst sıralarda tercih etmektedirler. Buna karşın İngilizce öğretmenliği öğrencileri kendine saygı, mutluluk, zevk, geniş görüşlü ve kibar değerlerini Türkçe öğretmenliği öğrencilerine göre daha üst sıralarda tercih etmekte, başka bir anlatımla Türkçe öğretmenliği öğrencilerine kıyasla bu değerlerde daha fazla önem atfetmektedirler.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada anadilleri aynı olmasına rağmen farklı dil ve kültürlerle yönelik eğitim almalarının Türkçe ve İngilizce öğretmeni adaylarının değer tercihleri arasında herhangi bir farka sebep olup olmayacağına yönelik hipotez test edilmiştir. Araştırma sonuçları bu hipotezi destekleyecek birtakım bulguları ortaya koymaktadır. Buna göre Türkçe öğretmenliği (TÖ) öğrencileri için en önemli değer ahiret selameti iken, İngilizce öğretmenliği (İÖ) öğrencileri için aile güvenliğidir. İkinci sırada bu değerlerin sıralamaları her iki programın öğrencileri açısından yer değiştirirken; üçüncü sırayı TÖ öğrencileri için barış içinde bir dünya, İÖ öğrencileri içine iç huzur oluşturmaktadır. Araçsal değerler bağlamında her iki grubun ilk üç tercihi aynıken (dürüst, bağımsız, sorumluluk sahibi), dördüncü sıradaki değerleri farklılaşmaktadır (TÖ: Yardımsever, İÖ: Mantıklı). Ayrıca bazı değerleri tercih etmeleri bakımından gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre ahiret selameti, bilgelik ve ulusal güvenlik değerlerini Türkçe öğretmenliği; kendine saygı, mutluluk, zevk, geniş görüşlü ve kibar olma değerlerini İngilizce öğretmenliği öğrencileri daha fazla tercih etmektedirler. Dolayısıyla Türkçe ve İngilizce öğretmeni adaylarının değer tercihlerinde farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Alanyazında hem genel olarak üniversite öğrencilerinin (Aydınay Satan, 2014; Coşkun ve Yıldırım, 2009; Çalışkur, 2008; Sheldon & Krieger, 2004) hem de özelde öğretmen adaylarının (Bacanlı, 2000; Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı, 2008; Dilmaç, Deniz ve Deniz, 2009; Gülşen, 2017; Sarı, 2005; Sarıcı Bulut, 2012; Yazar, 2012; Yıldız, Dilmaç ve Deniz, 2013) değer tercihlerini araştıran çeşitli çalışmalar bulunmasına rağmen bu araştırmaya benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu araştırmanın bulguları genel olarak öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmaların bulgularıyla tartışılacaktır. Ayrıca değer sınıflamalarını içeren farklı ölçeklerin bulunması da araştırmalar arası kıyaslamaları sınırlandırmaktadır. Nitekim bu araştırmada çalışmanın amacına uygun olarak daha ayrıntılı sonuçlara ulaşılabileceği varsayılarak Rokeach Değer Envanteri kullanılmıştır. Dolayısıyla alanyazında öncelikle bu ölçeğin kullanıldığı çalışmalara bağlı yapılacak bir tartışmanın araştırma sonuçlarını değerlendirme açısından daha anlamlı olacağı düşünülmektedir. Ancak bu envanterin kullanıldığı çalışmalar da oldukça sınırlıdır. Bunlardan Çalışkur (2008) Rokeach Değer Envanterini kullanarak yapmış olduğu araştırmasında üniversite öğrencilerinin değer tercihlerini incelemiştir. Araştırmanın bulguları öğrencilerin amaçsal değerlerden en çok aile güvenliği, iç huzur ve mutluluğu, en az ise zevk, heyecanlı bir yaşam ve güzellikler dünyasını; araçsal değerlerden en çok dürüstlük, mantıklı olma ve sorumluluk sahibi olmayı, en az ise

itaatkârlık, muktedir olma ve hırslı olma değerlerini tercih ettiklerini göstermektedir. Çalışkur'un çalışmasında ulaştığı bulgular, bu araştırmanın bulguları ile farklılıklar göstermesine rağmen benzer noktaları da bulunmaktadır. Özellikle İngilizce öğretmenliği öğrencilerinin amaçsal değer sıralamalarında en çok aile güvenliğini tercih etmeleri buna örnektir. Ayrıca araçsal değerlerden itaatkârlık ve hırslı olma değerleri her iki çalışmada da en az tercih edilen değerlerdendir. İki çalışma arasında ulaşılan farklı sonuçların örnekleme oluşturan öğrencilerin bazı farklılıklarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Nitekim Çalışkur araştırmasını İstanbul'da bulunan 2 devlet ve 2 vakıf üniversitesinde, farklı fakültelerde öğrenim gören öğrencilerle gerçekleştirirken; bu araştırma Trabzon'da bulunan bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde iki farklı programında öğrenim gören öğrencilerle yapılmıştır. Dolayısıyla eğitim fakültesi öğrencilerinin diğer fakültelerde öğrenim gören öğrencilerden farklı değer tercihleri olduğu söylenebilir. Bu farklılığın bölümlere göre değiştiği de görülmektedir. Bununla birlikte Yazar (2012) araştırmasında elde ettiği, öğretmen adaylarının yaşamlarına yön veren başlıca değerlerin manevi değerler olduğu sonucu bu çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Ayrıca Sarıcı Bulut'un (2012) araştırmasında ulaştığı öğretmen adaylarının en çok tercih ettikleri değerlerin "ana-baba ve yaşlılara değer vermek", "dürüst olmak" ve "aile güvenliği"; en az tercih etikleri değerlerin ise "bana düşen hayatı kabullenmek", "zengin olmak" ve "insanlar tarafından benimsenmek" olması da bu çalışmayla benzerlikler göstermektedir. Nitekim mevcut çalışmada aile güvenliği (amaç) ve dürüst olmak (araç) en çok; itaatkârlık (araç), zevk ve sosyal onay (amaç) ise en az tercih edilen değerlerdendir. Bu araştırmanın bulguları Bacanlı'nın (2000) çalışmasıyla da birtakım benzerlikler göstermektedir. Buna göre öğretmen adaylarının en çok tercih ettiği ilk beş amaç değer arasında iç huzur ve aile güvenliğinin, son beş değer arasında heyecanlı bir yaşam ve zevkin olması; araç değerlerde ise ilk beş içinde dürüst olmak ve bağımsız olmanın, son beş içinde ise bana düşen hayatı kabullenmek ve toplumdaki görüntümü koruyabilmenin yer alması bu çalışmaya benzer olan sonuçlardır. Bu bulgular sonucunda eğitim fakültesi öğrencilerinin bazı ortak değer sistemlerine sahip oldukları söylenebilir.

Alanyazında çeşitli çalışmalarda öğretmen adaylarının değer tercihlerine yönelik bu araştırmadan farklı sonuçlara ulaşıldığı da görülmektedir. Örneğin Gülşen (2017) öğretmen adaylarıyla yapmış olduğu çalışmada insan hayatını yönlendiren sosyal bağlamdaki en önemli değer olarak insana saygı, en önemli bireysel değer olarak da adalet olduğunu tespit ederken; Sarı (2005) yine öğretmen adaylarıyla yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin önem verdikleri değerlerin siyasi, genel ahlak, dinî, ekonomik, estetik, sosyal ve bilimsel olarak sıralandığını belirtmiştir. Bu çalışmada özellikle Türkçe öğretmenliği öğrencileri için ilk sırada yer alan dini değerler Sarı'nın (2005) çalışmasında 3. sırada yer almaktadır. Bu farklılık araştırmaların örneklemlerinden kaynaklanabilir. Nitekim Sarı (2005) çalışmasına farklı bölümlerden öğretmen adaylarını dâhil etmiştir. Bu bağlamda özellikle Türkçe öğretmenleri için dini değerlerin daha önemli olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda birtakım önerilerde bulunulabilir. Öncelikle bu çalışmada öğretmen adaylarının sadece değer tercihleri

arasındaki farklar incelenmiştir. Bundan sonraki çalışmalarda Türkçe ve İngilizce öğretmeni adaylarının değer tercihleri farklı değişkenlerle birlikte incelenebilir. İkinci olarak bu araştırma öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilmiştir. Benzer çalışmalar öğretmenlerle de yapılabilir. Ayrıca bu araştırmaya sadece Türkçe ve İngilizce üzerine eğitim alan öğrenciler dâhil edilmiştir. Farklı dil eğitimine dayalı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerle de benzer çalışmalar yapılabilir. Mevcut çalışma nicel bir yaklaşımla ele alınmıştır, nitel yaklaşımın da benimsendiği karma yöntem çalışmaları yapılabilir, bulgular katılımcı görüşleriyle ayrıntılı olarak incelenebilir. Böylece bireylerin değer tercihlerine yönelik daha kapsamlı bilgilere ulaşılabilir.

KAYNAKLAR

- Acat, M. B. & Aslan, M. (2012). A new value classification and values to be acquired by students related to this classification. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 12(2), 1472-1474.
- Alpar, M. (2013). Yabancı dil öğretiminde kültürel unsurların önemi. *The Journal of Language and Linguistic Studies*, 9(1), 95-106.
- Aydınay Satan, A. (2014). Öğretmen adaylarının değer tercihlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına etkisi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1), 189-218.
- Bacanlı, H. (2000). Üniversite öğrencilerinin değer tercihleri. *Eğitim Yönetimi*, 20, 597-610.
- Berkowitz, M. W. (2011). What works in values education. *International Journal of Educational Research*, 50, 153-158.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. Baskı). Ankara: Pegem.
- Coşkun, Y. & Yıldırım, A. (2009). Üniversite öğrencilerinin değer düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1) 311-328.
- Creswell, J. W. (2014). *Araştırma deseni* (Çev. Ed. S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çalışkur, A. (2008). *Üniversite öğrencilerinin yaşam değerleriyle kişilik özellikleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çalışkur A. & Aslan, E. (2013). Rokeach değerler envanteri geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute*, 16(29),81-105.
- Çetin, N. & Balanuye, Ç. (2015). Değerle ve eğitim ilişkisi üzerine. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 24, 191-203.

- Dilmaç, B., Bozgeyikli, H. & Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16), 69-91.
- Dilmaç, B., Deniz, M. & Deniz, M. E. (2009). Üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları ile değer tercihlerinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 9-24.
- Ergen, G. (2015). Hierarchical classification of values. *International Journal of Progressive Education*, 11(3), 162-186.
- Fischer, R., Milfont, T. L., & Gouveia, V. V. (2011). Does social context affect value structures? Testing the within-country stability of value structures with a functional theory of values. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42(2), 253-270.
- Gouveia, V. (2003). The motivational nature of human values: evidence of a new typology. *Estudos de Psicologia (Natal)*, 8, 431-443.
- Gouveia, V. V., Milfont, T. L., & Guerra, V. M. (2014). The functional theory of human values: From intentional overlook to first acknowledgement—A reply to Schwartz (2014). *Personality and Individual Differences*, 68, 250-253.
- Gülşen, C. (2017). Öğretmen adaylarının bireysel değerler yönetimi hakkındaki görüşleri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 57-71.
- Güven, A. Z. (2014). *Değerler eğitimi ve Türkçe derslerinde değerlerin kullanımı*. Konya: Palet.
- Halstead, J. M. (1996). *Values and values education in schools*. In J. M. Halstead, & M. J. Taylor (Eds.), *Values in education and education in values* (pp. 3–14). London: The Falmer Press.
- Janson, T. (2016). *Dillerin tarihi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Korkmaz, A. (2013). Değerler sosyolojisi. *Toplum Bilimleri*, 7 (14) : 51-78.
- Logie, N. N. (2004). Yabancı dil öğretiminde kültürel becerinin oluşturulmasının önemi ve budunbilimsel boyut. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 173-180.
- Lovat, T. & Hawkes, N. (2013). Aalues education: A pedagogical imperative for student wellbeing. *Educational Research International*, 2(2), 1-6.
- Maio, G. R. (2017). *The psychology of human values*. New York: Routledge.
- Marques, C., Silva, A. D., Céu Taveira, M., & Gouveia, V. (2016). Functional theory of values: Results of a confirmatory factor analysis with Portuguese youths. *Interamerican Journal of Psychology*, 50(3), 392-401.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). *Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu* (6, 7, 8. sınıflar). Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayını.
- Powney, J., Cullen, M.A., Schlapp, U., Glissov, P., Johnstone, M. & Munn, P. (1995). *Understanding values education in the primary school*. University of Glasgow, The Scottish Council for Research in Education, Glasgow.
- Pritchard, D. (2007). Recent work on epistemic value. *American Philosophical Quarterly*, 44(2), 85-110.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 73-88.

- Sarıcı Bulut, S. (2012). Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(3), 216-238.
- Schwartz, S. H. (2007). Basic human values: an overview. Web: <http://segrdid2.fmag.unict.it/Allegati/convegno%207-8-10-05/Schwartzpaper.pdf> adresinden 18.04.2017 tarihinde alınmıştır.
- Scheve, V. C. (2016). *Societal origins of values and evaluative feelings*. In T. Brosch & D. Sander (Eds). *Hand book of value: Perspectives from economics, neuroscience, philosophy, psychology, and sociology* (pp.175-195). Oxford University Press: Oxford.
- Sheldon, K. M. & Krieger, L. S. (2004). Does legal education have undermining effects on law students? Evaluating changes in motivation, values, and well-being. *Behavioral Sciences and the Law*, 22, 261-286.
- Taylor, C & Dell'oro, R. (2007). *Religion, medicine and moral anthropology*. Washington:Georgetown University Press.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe sözlük* (11. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ulusoy, K. & Dilmaç, B. (2015). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Uzefovsky, F., Doring, A. K. & Knafo-Noam, A. (2016). Values in middle childhood: Social and genetic contributions. *Social Development*, 25(3), 482-502.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi: Eğitimde yeni ufuklar* (2. Baskı). Ankara: Akçağ.
- Yazar, T. (2012). Öğretmen adaylarının değerler hakkındaki görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 61-68.
- Yıldız, M., Dilmaç, B. & Deniz, M. E. (2013). Öğretmen adaylarının sahip oldukları değerler ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 12(3), 740-748.